

СЕМАНТИЧНИ ОСОБЕНОСТИ НА БЪЛГАРСКИТЕ ИЗРЕЧЕНИЯ ЗА ПОСЛЕДИЦА И ТЕХНИТЕ ИТАЛИАНСКИ СЪОТВЕТСТВИЯ

Десислава Давидова

Резюме

Статията прави опит за семантичен анализ на конструкциите за последица, изразяващи причинно-следствени отношения чрез двуезичен преводен корпус от български на италиански. За български е предложена семантична класификация на изреченията за последица, каквато липсва в българската граматична литература. Логическата причинно-следствена връзка, която тези изречения изразяват, влияе върху разделянето им на два вида, което е и целта на функционално-семантичния анализ: да се покаже до каква степен тази логическа връзка присъства в двата типа следствени изречения. Изводите от анализа показват ясна разлика на синтактично и семантично ниво между интензивно-резултативни и констативно-резултативни изречения за последица. При първия вид изречения, дори в случаи на усложнен синтаксис с повече подчинени изречения, отношението на интензивност на резултата е запазено. Във втория вид логическото отношение между причина и следствие е отслабено, като определящ е контекстът, а не типичната логика в причинно-следствените отношения. В резултат на това преводът показва предпочитание към съчинителни връзки, заключителни наречия, с които подчиненото изречение за последица може да се отдели от главното и да функционира като просто изречение.

Ключови думи: подчинителни изречения, последица, семантика, синтаксис.

Десислава Давидова –
Нов български университет,
София, България

doi.org/10.33919/fley.24.4.3

Десислава Давидова

Настоящата статия си поставя целта да предложи класификация на българските изречения за последица, доколкото в българската граматична литература те не подлежат на формално разделение така, както са формулирани на италиански език: *forti/deboli* - *силни/слаби*, в зависимост от въвеждащия ги елемент. Вече класифицирани, българските изречения за последица придобиват по-ясен семантичен профил, който показва „единство“ с италианските изречения за последица. Приложеният функционално-семантичен анализ е пряко свързан с естеството на конструкциите за последица – част от причинно-следствената връзка, която се определя като: „...езикова понятийна категория, която представлява система от разнородни езикови средства, способни да си взаимодействат за изразяването на определени семантични функции“ (Куцаров 1989:28). Анализът се прави въз основа на паралелен корпус от художествена литература в посока български-италиански и разглежда двата вида изречения за последица в двата езика, като показва различния вид причинно-следствена връзка между главно и подчинено изречение. За италиански се разглеждат експлицитните изречения за последица, или тези, които са построени със спрегната глаголна форма. Италианските имплицитни подчинени изречения, построени чрез нелична глаголна форма, няма да бъдат обект на това изследване поради ограничения му обем.

В български език не съществува подобно формално деление на подчинените изречения според това дали са съставени от лична или нелична глаголна форма.

Класификация на българските изречения за последица

Двата вида изречения за последица – като „Толкова съм уморена, че си лягам“ vs. „Уморена съм, така че си лягам“ – носят различно послание и смислов заряд и правят въпроса за дефиницията им наложителен и подлежащ на изясняване. Изреченията за последица имат два вида синтактична структура, влияеща и на

СЕМАНТИЧНИ
ОСОБЕНОСТИ НА
БЪЛГАРСКИТЕ
ИЗРЕЧЕНИЯ ЗА
ПОСЛЕДИЦА
И ТЕХНИТЕ
ИТАЛИАНСКИ
СЪОТВЕТСТВИЯ

семантиката им: изречения от типа „Тя е толкова хубава, че всички я заглеждат“ съдържат висока степен на притежание на дадено качество (в случая красотата), както и резултата от притежанието на това качество. Въз основа на семантичния момент „много“ и „висока степен“ дефиницията за този вид изречения би могла да бъде **интензивно-резултативни**, доколкото интензитетът на признака от главното изречение води до наличие на някакъв реален резултат, положителен или отрицателен, в подчиненото изречение. Същевременно двойната функция на съюза **че** налага изясняване на разликата между интензивно-резултативните изречения за последица и тези за причина. В изреченията за последица с **че** вече изтъкнатият момент е подсилен и чрез лексикален елемент (наречията за степен *толкова, така*, показателната форма *такъв*). Такъв семантичен момент при изреченията за причина не се среща (ГСБКЕ 1983, т.3:377). Срв: „Толкова ми се спи, че ще лягам“ и „Ще лягам, че ми се спи“.

Ето примери от художествената литература с интензивно **че**:

Слънцето и дъхавата пара от тревите толкова ги бяха омаломощили, че двамата дори не ядоха. В. Бешлийска, „Глина“

Оглежда го подозрително, пламнала от любопитство:.... Но видът му е така непрекословен, че тя се подчинява. Бл. Димитрова, „Лице“

Епохата ни завъртя на такъв чекрък, че имаме постоянно виене на свят! Бл. Димитрова, „Лице“

И така съм се простудил, че едва ме спасили! Л. Левчев, „Убий българина!“.

Така зле е, че само се учудва откъде поникна термометър в ръката му, но няма сили да го разпитва за това. Бл. Димитрова, „Лице“.

Интензитет на признак (чувство) може да доведе и до предполагаем, а не реален резултат, както в:

Мъжът вдигна глава и го погледна. Очите му носеха толкова тъга и болка, че може би само музиката би могла да ги опише. Р. Гизгинджиев, „Повече от любов“.

Десислава Давидова

Ако разгледаме отново изречението в модифицирания вариант **„Тя е хубава, в резултат на което/така че/поради което/затова/ всички я заглеждат“**, ще забележим, че то съобщава за наличие на резултата от красотата, но като констатация, без да говорим за степен на притежаваното качество. Дефиницията за изречения с подобни подчинителни връзки би могла да бъде **констативно-резултативни**:

Беше си приготвил гроб (Свети Иван-Д.Д.) и го беше напълнил с треви, които само той знаеше, **и затова не стана на прах, а на мощи**. Л. Левчев, „Убий българина!“.

Прозорецът беше отворен, **така че звукът влезе при нас като зъл дух**. Л. Левчев, „Убий българина!“.

Подът на бабината къща беше от земя, добре замазана, **така че се получаваха фигури, подобни на звездните небулози**. Л. Левчев, „Убий българина!“.

Съюзът **та**, типичен за втория вид изречения за последица, може да изразява следствие без непременно връзка с пораждаща причина. По-скоро се акцентира върху резултата, който логично ще последва от действието в главното изречение:

Жената метна окървавената си кошуля върху детето - горният ѝ край беше сух, **та щеше да го затопли**. В. Бешлийска, „Глина“.

Логичното следствие от действието в главното изречение посочва „по-нататъшен етап в посочваните явления“ (ГСБКЕ 1983, т.3:416), като всеки от следващите примери съдържа някакъв вид последователност на действията:

Преваляха летата и Исая нямаше за кога да отлага, Ябла също бе преминала двайсетата си година, **та двамата стари грънчари се бяха надумали да оженят младите**, за да мине това от ред и да се ражда домочадие. В. Бешлийска, „Глина“.

Празникът бе двоен, защото на следния ден много от мъжете потегляха да продават стоката си из близки и далечни земи, **та сега и тях изпращаше селото**. В. Бешлийска, „Глина“.

СЕМАНТИЧНИ
ОСОБЕНОСТИ НА
БЪЛГАРСКИТЕ
ИЗРЕЧЕНИЯ ЗА
ПОСЛЕДИЦА
И ТЕХНИТЕ
ИТАЛИАНСКИ
СЪОТВЕТСТВИЯ

От време на време си правеха знаци с ръце, ако някоя овца тръгнеше да се отделя настрана, **та се редуваха** кой ще притича да я върне при другите. В. Бешлийска, „Глина“.

Класификация на италианските изречения за последица

Сравнителният анализ на конструкциите за последица предполага и поглед към класификацията им в италиански език. Консултираните източници (Италианската Гранде граматика 2001, Херцег 1959, Фограши 1983, Дардано & Трифоне 1990, Сериани 1988, Трифоне & Палермо 2005, преведени на български) правят формално деление на изреченията за последица в зависимост от присъствието или не на елемента *antecedente*, който на български в случая означава първият елемент от една серия или вече споменатият *въвеждащ елемент*. Италианското изречение за последица с *антецедент* изразява последицата от променения елемент от антецедента, докато свободното изречение за последица (без антецедент) изразява последицата на изразеното събитие в главното изречение. Първият тип изречение обикновено е въведено от наречие (*così, tanto, talmente*) или прилагателно + *che* и граматиките го наричат силно изречение за последица (*consecutiva forte*), докато вторият тип може да се разглежда като адвербиално изречение, в което гореспоменатите въвеждащи елементи се вграждат в съюза **che** и тогава налице е слабо изречение за последица (*consecutiva debole*), което академичната граматика нарича още „свободно“, или *consecutiva libera*. Сериани (1988:585) ги нарича „слаби“, или „*deboli*“, тъй като в тази конструкция главното изречение има семантична автономия и изразява пълно съдържание. Свързани са с подчиненото изречение чрез сложни съюзи като **sicchè, cosicchè, tanto che**.

Функционално-семантичен анализ

Анализът ще започне с двата вида изречения за последица – интензивно-резултативни и констативно-резултативни, които се различават помежду си в

Десислава Давидова

зависимост от степента на интензивност на причинно-следствената връзка.

***Интензивно-резултативни изречения за
последица в превод на италиански***

По правило главното изречение съдържа причината, а неговото подчинено – последицата. В поредицата от първите шест примера на Георги Господинов е видима реалната причинно-следствена връзка и нейната логика: абсурдността на ситуацията – реакцията на двамата герои; баналният кинокадър – неспособността на героя да опише сцена, вероятно гледана и заснемана многократно; обърканото съзнание на героя, предполагащо психиатрична помощ; бавното пиене на сметана, продължило цяла вечер; бягството от клиниката на Миналото на един пациент, страдащ от Алцхаймер, който, попаднал в града, интерпретира видяното като сценарий от бъдещето и не се „хваща“; героят, който се разхожда бавно в една есенна вечер, изненадан в гръб от женски глас:

(1)

Гаустин, ще го наричаме така, макар че той самият ползваше това име като шапка невидимка, прибра вестника и даде една банкнота, доста едра за случая. Клошарят я повъртя в ръка и изтърси: Ама... нямам да върна. **Това прозвуча толкова абсурдно в ранната виенска сутрин, че и двамата се засмяха.** Г. Господинов, „Времеубежище“.

Gaustin, lo chiameremo così, anche se lui stesso usava questo nome come un cappello che renda invisibili, prese il giornale e porse una banconota di taglio assai grosso rispetto alla circostanza. Il barbone se la rigirò tra le mani e sbottò: Ma... non ho il resto. **La frase risuonò in modo talmente assurdo nella precoce mattina viennese che entrambi scoppiarono a ridere.** G. Gospodinov, „Cronorifugio“.

Стативните глаголи предимно от главното и не толкова от подчиненото изречение показват конструкция, в която изпъква не физическото действие, а твърдение и неговото заключение или предположение:

СЕМАНТИЧНИ
ОСОБЕНОСТИ НА
БЪЛГАРСКИТЕ
ИЗРЕЧЕНИЯ ЗА
ПОСЛЕДИЦА
И ТЕХНИТЕ
ИТАЛИАНСКИ
СЪОТВЕТСТВИЯ

(2)

Следващата картина е **такава класика в киното, литературата и живота, че не знам как да я опиша**. Г. Господинов, „Физика на тъгата“.

Il quadro seguente è **un tale classico del cinema e della letteratura che non saprei come descriverlo**. G. Gospodinov, „Fisica della malinconia“.

(3)

Иначе в главата му беше **такова стълпотворение от времена, гласове и места, че или трябваше да се предаде** незабавно в ръцете на колегите си психиатри, или щеше да извърши нещо **такова, че те сами да го приберат**. Г. Господинов, „Времеубежище“.

Altrimenti nella sua testa **c'era una tale confusione di tempi, voci e luoghi che o avrebbe dovuto consegnarsi senza indugio nelle mani dei suoi colleghi psichiatri o avrebbe combinato cose per le quali questi lo avrebbero fatto rinchiudere**. G. Gospodinov, „Cronorifugio“.

„Полу“-стативен главен глагол заради придружаващите го наречия предизвиква стативен резултат в:

(4)

Пиеше **толкова бавно и по малко (поръчаната сметана – Д.Д.), че му стигна** за цялата вечер. Г. Господинов, „Времеубежище“.

La beveva **con tale lentezza e a sorsetti che gli bastò** per tutta la serata. G. Gospodinov, „Cronorifugio“.

(5)

Бил чел скоро в „Тайм“ **някакви прогнози и сега сигурно експериментират по тях**. Ама **толкова е изкуствено всичко, че никой няма да им се върже**. Г. Господинов, „Времеубежище“.

Aveva letto da poco sul “Time” alcune previsioni sul futuro, e magari staranno facendo esperimenti. **Ma tutto è talmente artificioso che non ci può cascare nessuno**. G. Gospodinov, „Cronorifugio“.

Десислава Давидова

Стативен главен глагол, но съчетан с предизвикващо резултата наречие придава динамичност на конструкцията:

(6)

Беше **толкова неочаквано, че наистина** се уплаших. Г. Господинов, „Физика на тъгата“.

Fu **così improvviso che davvero** mi spaventai. G.Gospodinov, „Fisica della malinconia“.

Конструкцията за последица често приема в своите рамки т.нар. условен период *periodo ipotetico* с характерното си съгласуване на времената: в единия случай се наблюдава пълно покритие на интензивно-резултативните подчинителни връзки:

(7)

Въздухът беше толкова чист, че ако протегнех ръка, **можех да докосна планината**. А. Дончев, „Време разделно“.

L'aria era così tersa che, se avessi proteso la mano, avrei potuto toccare la montagna. A.Dončev, „Manol e i suoi cento fratelli“.

Изразеното условие е иреално, предполагаемо и ситуирано в миналото. В случая то служи за свързващ елемент в линията на причина-следствие. Така логиката върви по пътя на хиперболизираните действия: Въздухът е чист → Протягам ръка → Докосвам планината.

Вторият случай предполага по-разширен синтактичен анализ, предизвикан от вградената условна конструкция, която се явява като последицата от главното изречение *един майстор зидар така го направил*:

(8)

А тая маза била същински лабиринт, един майстор зидар **така го направил, че влезеш ли вътре, излизане няма**. Г. Господинов, „Физика на тъгата“.

E quegli scantinati erano un vero e proprio labirinto, **lo aveva ideato un grande architetto, sicché se ci entravi,**

СЕМАНТИЧНИ
ОСОБЕНОСТИ НА
БЪЛГАРСКИТЕ
ИЗРЕЧЕНИЯ ЗА
ПОСЛЕДИЦА
И ТЕХНИТЕ
ИТАЛИАНСКИ
СЪОТВЕТСТВИЯ

non riuscivi più a uscirne. G.Gospodinov, „Fisica della malinconia“.

Тук оригинал и превод поднасят две видими разлики:

1. Очевидно е разминаването в употребата на подчинителни връзки (в превода, вместо въвеждащият елемент *antecedente* присъства двойната подчинителна връзка *sicché se*), което все пак не води до разминаване в смисъла на конструкцията.

2. Разликата в употребените глаголни времена предизвиква изменение в глаголният вид и съответно в интерпретацията на действието от конструкцията за последица. И в подчиненото, и в главното изречение от условната конструкция оригиналът представя сегашно време, изразяващо еднократно действие от свършен вид. Преводът показва алтернативно употребеното минало несвършено време *imperfetto*, традиционно за повтаряеми и нееднократни действия, но в случая употребено като част от условния период, диктуващ определени правила в употребата на времената. Това е т.нар. *imperfetto di attrazione*: според правилото за съгласуване на времената, главен глагол, спрегнат в минало време, „привлича“ минало несвършено време (*imperfetto*) в подчиненото изречение (Гранде граматика 2001, v.II:617).

2.1. Модално маркирано чрез отглаголното съществително „излизане“, последвано от сегашно време, подчиненото изречение подчертава вечната невъзможност да се излезе от лабиринта. Вариант със сегашно време в подчиненото изречение и отрицателна форма на бъдеще време в главното – „...ако *влезеш вътре*, няма да *излезеш*...“, ще се яви като маркиран неутрално откъм експресивност и би оцетил конструкцията. За това би допринесла и липсата на съюза **ли**, типичен при реално и потенциално условие, но не и при иреално условие. ГБСКЕ уточнява различната позиция на **ли** спрямо другите условни съюзи, които стоят в предглаголна позиция. Формата **ли** може да стои след глагола, но и преди „тази част на изречението, която трябва да се подчертае, на която пада логич-

Десислава Давидова

ното ударение, и с нея образува проклитика“ (ГСБКЕ 1983, т.3:398).

Конструкция, частично съчетаваща последица и сравнение се превежда с конструкция само за сравнение:

(9)

Те пицяха тъй силно и тъй силно тичаха, сякаш пепелянки ги гонеха по петите. Й. Радичков, „Спомени за коне“.

Strillavano e correivano come se avessero delle vipere alle calcagne. J.Radičkov, „Gente, gazze, cavalli“.

Сравнението се наблюдава между ситуацията от главното изречение и нереалната, въображаема ситуация от подчиненото изречение. Елементите на интензивност от оригиналния текст и присъщи за главното изречение от конструкцията за последица в превода са елиминирани и полученото изречение води до ниска степен на резултат.

Констативно-резултативни изречения за последица в превод на италиански

Този вид изречения, вече дефинирани като „слаби“ според италианската академична граматика “могат да съществуват и като независими изречения и да бъдат перефразирани от главно изречение със свързващ подчинителен елемент (così)”. (Гранде граматика 2001, в.П:829). Това се дължи на по-голямата независимост на този вид изречение за последица спрямо тази на интензивно-резултативните изречения. Тук логичната причинно-следствена връзка не е така маркирана, както при първия вид, логиката им се определя от контекста и не зависи от прагматични познания или общоприети истини. Вследствие именно тази тяхна независимост се наблюдава употреба на съчинителни съюзи, а не на подчинителни. В превода заключителният съюз *dunque* въвежда последицата:

СЕМАНТИЧНИ
ОСОБЕНОСТИ НА
БЪЛГАРСКИТЕ
ИЗРЕЧЕНИЯ ЗА
ПОСЛЕДИЦА
И ТЕХНИТЕ
ИТАЛИАНСКИ
СЪОТВЕТСТВИЯ

(10)

Имам особено отношение към това досадно за мнозина създание (мухата – ДД.), **така че нейното присъствие тук ме зарадва**. Г. Господинов, „Времеубежище“.

No un rapporto particolare con questa creatura fastidiosa (la mosca: D.D.) ai più, **dunque la sua presenza qui mi fa piacere**. G.Gospodinov, „Cronorifugio“.

Относителната независимост на съюза **затова**, който притежава собствено лексикално значение и е лишен от граматичната физиономия на подчинителна връзка, обяснява преводаческия избор на съединителния съюз **per questo**. Логическата връзка е основана на известни „пресупозиции“ в предпочитанията на определена възрастова група:

(11)

Помня как, когато тези филми по-късно стигнаха до нас (да сме били на 17-18), се обзалагахме, че до втората минута ще има голи сцени, **затова и обичахме испанското кино**. Г. Господинов, „Времеубежище“.

Ricordo che quando questi film più tardi arrivarono da noi (avremmo avuto 17-18 anni), scommettevamo che entro i primi due minuti ci sarebbero state scene di nudo, **per questo amavamo il cinema spagnolo**. G.Gospodinov, „Cronorifugio“.

Сложният съюз **така че** с двата си свързани елемента подчертава липсата на интензивен признак. Подчиненото изречение изразява последица в контекста на логиката на утопичната реалност:

(12)

Загубата на памет стигаше до все по-млади хора, **така че нуждата от етаж 70-те също растеше** и за това беше отреден четвъртият. Г.Господинов, „Времеубежище“.

La perdita della memoria colpiva persone sempre più giovani, **sicché la necessità di un piano per gli anni '70 cresceva** di pari passo e a questo scopo venne attrezzato il quarto piano. G.Gospodinov, „Cronorifugio“.

Десислава Давидова

Така че може да въведе реален резултат с нюанс на интензивност заради наречието **чудесно**:

(13)

И двамата не бяхме от най-разговорливите, **така че си прекарахме чудесно времето** в разходки и плуване и едно взаимно споделено мълчание. Г. Господинов, „Времеубежище“.

Nessuno dei due era tra i più chiacchieroni, **così trascorremmo splendidamente il tempo** con passeggiate e nuotate in un reciproco e condiviso silenzio. G. Gospodinov, „Cronorifugio“.

Следващият пример представя следствие-резултат, при което героят дори физически се уподобява с природата на планината:

(14)

И като се люшкахме по пътя надолу, гледахме земята. И погледът ми тръгна по правите борове, и духът ми тръгна след погледа ми, **та гърбът ми се изправи и вече вървях изправен като бор**. А. Дончев, „Време разделно“.

E mentre scendavamo vacillando giù per il sentiero, tenevamo il capo chino. E il mio sguardo corse ai pini dritti, e il mio spirito corse dietro al mio sguardo, **sì che le mie spalle si raddrizzarono e io presi a camminare dritto come un pino**. A. Dončev, „Manol e i suoi cento fratelli“.

В изречението за последица с двете действия, обвързани с резултативното наречие **вече** (гърбът ми се изправи → вече вървях изправен като бор) преводът предлага различен поглед към употребата на глаголните времена. Буквално преведени, двете действия от изречението за последица звучат така: *моите рамене се изправиха и аз започнах да вървя изправен като бор*. Тъгълът на действието на **presi a camminare (започнах да вървя)** е различен от оригинала **вече вървях**. Италианският превод, заради фазовия глагол за начало на действието и съответно свършения си вид, изразява промяна в състоянието на героя, именно като следствие от сливането му с природата. Вероятно това

СЕМАНТИЧНИ
ОСОБЕНОСТИ НА
БЪЛГАРСКИТЕ
ИЗРЕЧЕНИЯ ЗА
ПОСЛЕДИЦА
И ТЕХНИТЕ
ИТАЛИАНСКИ
СЪОТВЕТСТВИЯ

е мотивирало италианския преводач да употреби аорист (минало свършено време). Тази промяна обаче изглежда „принудена“ заради идеята за нещо ново, съдържаща се в смяната на състоянието чрез конструкцията **prendere a**. А тук нещо ново няма – героят не преминава от едно в коренно различно състояние на ходене, по-скоро променя стойката си вследствие на повдигнатия си дух. При замяна на фазовата конструкция с глагола **camminare** от аорист в **imperfetto**, каквото би било равностойното на българското употребено минало несвършено време, става видно, че полученият мой вариант – „...**si che le mie spalle si raddrizzarono e io già camminavo diritto come un pino**“, също отговаря на смисловото съдържание и на логиката на конструкцията за последица.

Различното разпределение между съчинителни и подчинителни съюзи в оригинал и превод води до стилистична употреба на пунктуация в превода, а това измества логическото ударение в двата текста:

(15)

По-големите деца говореха, че бащата на глухонямото имал грехове, **затова** момичето се родило глухонямо и **затуй** той всяка година взема под аренда църковната нива, **защото по този начин бог ще му опрости греховете**. Й. Радичков, „Спомени за коне“.

I ragazzi più grandi dicevano che il padre della sordomuta aveva peccato e **per questo la ragazza era nata sordomuta; ecco perché**, dicevano, ogni anno lui prendeva in affitto a lavorava il campo della Chiesa: **così Dio gli avrebbe perdonato i suoi peccati**. J.Radičkov, „Gente, gazze, cavalli“.

Оригиналът чрез комбинация от съчинителни и подчинителни съюзи показва смислов фокус само върху главното си изречение. Следващите три подчинени, управлявани от главното, губят логическото ударение и се свеждат до поредица от зависими едно от друго изречения, а употребата на сходните форми **затова/затуй** придава сякаш търсена монотонност, забързана реч, наподобяваща устния разказ на децата. Преводът обаче използва само съчинителни съюзи и

Десислава Давидова

чрез пунктуационното разделяне предлага две отделни конструкции, всяка със собствено логическо удавление: *грях-възмездие* и *даване на нивата под аренда-опрощението на Бог*.

В пример (16) двоеточието със стилистичната си функция се стреми, от една страна, да избегне съюза **тъй като**, от друга, да въведе причината за авторовото решение, внушавайки му известна категоричност:

(16)

Историята на селцето няма да бъде предмет в този разказ, **затова ще се ограничи дотук, тъй като смятам, че тези факти са достатъчни за читателя** и че той вече знае най-необходимото. Й. Радичков, „Спомени за коне“.

La storia del villaggio non sarà oggetto di questo racconto **per cui mi fermerò qui**: penso che questi fatti fondamentali bastino al lettore. J. Radičkov, „Gente, gazze, cavalli“.

Изводи от анализа на двата вида изречения за последица в превод на италиански

Анализът на **интензивно-резултативните изречения** показва покритие в превода по отношение на синтактичната структура в случаи, в които присъства единствено конструкция за последица от главно и подчинено изречения. Дори и в примери с усложнен синтаксис, където в конструкцията за последица е „вградено“ друго подчинено изречение, отношението на интензивност на резултата е запазено. Случаи на сливане между изречение за последица и модално изречение (или изречение на начин и сравнение) водят оригиналната смесена конструкция за последица и начин до слабо изразен резултат.

При **констативно-резултативните изречения за последица** логическото отношение между причина и следствие претърпява трансформация до степен, че то отслабва и зависи повече от контекста, отколкото от логиката, основана на практични познания или общоприети истини. В резултат на това преводачът предпочита съчинителни връзки, заключителни наречия, с

СЕМАНТИЧНИ
ОСОБЕНОСТИ НА
БЪЛГАРСКИТЕ
ИЗРЕЧЕНИЯ ЗА
ПОСЛЕДИЦА
И ТЕХНИТЕ
ИТАЛИАНСКИ
СЪОТВЕТСТВИЯ

които подчиненото изречение за последица може да се отдели от главното и да функционира като просто изречение. Съюзната замяна при този вид изречения за последица е възможна, но довежда до различна степен на адекватност между оригинал и превод.

Относно **семантичния профил** на използваните глаголи в двата вида конструкции за последица решаващ фактор е видът на последицата: при интензивно-резултативни изречения преобладаващите стативни глаголи стоят предимно в главното изречение, от което и тръгва резултатът в подчиненото изречение. При смесена конструкция от последица и сравнение глаголите в главното изречение могат да бъдат стативни, но с изразен интензивен признак на дадена емоция, както и глаголи, изразяващи динамичност, движение. Такава динамичност се запазва и в подчиненото изречение. При констативно-резултативни изречения поради липса на изявено физическо действие стативните глаголи се срещат в главното и в подчиненото изречение. Това са предимно абстрактни глаголи за душевни или физически състояния.

Библиография

- ГСБКЕ (1983). *Граматика на съвременния български книжовен език, т.3*. София: БАН.
- Дардано, М. Трифоне, П. (1990). Dardano, M., Trifone, P. *La lingua italiana*. Bologna: Zanichelli.
- Куцаров, И. (1989). *Очерк по функционално-семантична граматика на българския език*. Пловдив: Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“.
- Ренци, Л., Салви, Дж., Кардиналетти, А. (2001). Renzi, L., Salvi, G., Cardinaletti, A. *Grande grammatica italiana di consultazione, vol. II*. Bologna: Il Mulino.
- Сериани, Л. (1988). Serianni, L. *Grammatica italiana*. Milano: UTET.
- Трифоне, П., Палермо, М. (2005). *Италианска граматика*. Превод от италиански: И.Тонкин и Д.Капапеткова. София: Емас.

Десислава Давидова

Фогараша, М. (1983). *Fogarasi, M. Grammatica italiana del novecento*. Roma: Bulzoni editore.

Херцег, Г. (1959). *Herczeg, G. Sintassi delle proposizioni subordinate nella lingua italiana*. Budapest: Pubblicazioni dell'istituto italiano dell'università di Budapest, IX.

Екскерпирани източници

Художествена литература на български език

Бешлийска, В. (2020). *Глина*. София: Софтпрес.

Гизгинджиев, Р. (2020). *Повече от любов*. София: Фабрика за книги, импринт на БГ книга ЕАД, второ издание.

Господинов, Г. (2012). *Физика на тъгата*. Пловдив: Жанет 45.

Господинов, Г. (2020). *Времеубежище*. Пловдив: Жанет 45.

Дончев, А. (1983). *Време разделно*. София: Издателство на БЗНС.

Левчев, Л. (1989). *Убий Българина!* София: Български писател.

Радичков, Й. (1978). *Спомени за коне*. София: Български писател.

Публикувани преводи от български на италиански

Gospodinov, G. (2012). *Fisica della malinconia*. A cura di Giuseppe dell'Agata. Roma: Voland.

Gospodinov, G. (2021). *Cronorifugio*. A cura di Giuseppe dell'Agata. Roma: Voland.

Dončev, A. (1973). *Manol e i suoi cento fratelli*. Traduzione dal bulgaro di Cicita Saccà. Milano: Longanesi.

Radičkov, J. (1999). *Gente, gazze, cavalli*. Traduzione di Vera Petrova. Roma: Voland.